

**PROGRAMSKA DEKLARACIJA
ZA GRAĐANSKU DRŽAVU**

Sarajevo, 09. oktobar 2021. godine

Demokratska fronta, politička stranka socijal-demokratskog usmjerenja na svom drugom kongresu usvaja Programsku Deklaraciju građanske države Bosne i Hercegovine koja se temelji na principima građanskog društva, zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda svakog građanina, jednake vrijednosti glasa bez diskriminacije na osnovu etničke pripadnosti i mjesta prebivališta.

Snažno odbacujući koncept supremacije kolektivnih prava konstitutivnih naroda nad individualnim pravima i slobodama građana Bosne i Hercegovine, Demokratska fronta u fokus svog političkog djelovanja postavlja uspostavu građanske države Bosne i Hercegovine. Naš koncept građanskog društva ujedno je i odgovor kontinuiranim nasrtajima na suverenitet, teritorijalni integritet, te pokušaje cementiranja uređenja Bosne i Hercegovine na dominantno etničkom modelu.

Pozivamo sve progresivne snage na stvaranje širokog političkog konsenzusa za očuvanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta Bosne i Hercegovine.

Udruženi politički poduhvat koji za cilj ima diskontinuitet Federacije Bosne i Hercegovine i osamostaljenje Republike Srpske, najveća su prijetnja miru i sigurnosti ali su i generacijski zadatak svim progresivnim snagama da se odupru realizaciji neostvarenih ciljeva postavljenih agresijom na Bosnu i Hercegovinu.

Izražavamo naše odlučno odbacivanje sveprisutne diskriminacije na etničkoj, vjerskoj, nacionalnoj, rasnoj, socijalnoj i svakoj drugoj osnovi koje se u nekim slučajevima po međunarodnom pravu kvalifikuju kao zločin protiv čovječnosti.

Naglašavamo da je siromaštvo, socijalna isključenost, ekonomska zaostalost, odsustvo pravde, socijalna nejednakost i velika nezaposlenost rezultat nepostojanja političke volje za izgradnjom društva jednakih mogućnosti za sve građane i narode u Bosni i Hercegovini.

Izražavamo duboku zabrinutost zbog decenijske opstrukcije na putu integracija Bosne i Hercegovine u Evropsku Uniju i NATO što za posljedicu ima odsustvo stranih i domaćih investicija, usporen ekonomski oporavak, i zabrinjavajući trend emigracije mladih obrazovanih kadrova sa čijim odlaskom Bosna i Hercegovina ostaje bez glavnog resursa u tzv društvu znanja.

Za nas je nezamislivo demokratsko društvo koje nije zasnovano na slobodi, pravdi, jednakosti i solidarnosti a takvom društvu moraju prethoditi ozbiljne i sveobuhvatne reforme Izbornog zakona, reforma javne uprave, pravosuđa, te reforme u oblasatima zdravstva, obrazovanja i socijalnog sektora.

Mi, u Demokratskoj fronti, Bosnu i Hercegovinu vidimo kao decentraliziranu državu regija koje bi bile determinirane ekonomski, geografski i socijalno, pri čemu bi centri regija bili nosioci regionalnoga razvoja. Koncept regionalnog uređenja kompatibilan je sa teritorijalnom organizacijom i uređenjem modernih evropskih država.

Demokratska fronta je opredijeljena za stvaranje mirnog i stabilnog okruženja u čitavoj regiji kako bi osigurali potrebne predušlove za privredni, kulturni i svaki drugi oblik saradnje koji će

omogućiti potreban rast i razvoj. Gradit ćemo otvorene i prijateljske odnose sa susjedima na bazi ravnopravnosti i reciprociteta.

NAŠI PRIMARNI POLITIČKI CILJEVI:

- Sloboda, pravda, jednakost, solidarnost i poštenje;
- Građanska država zadovoljnih građana koji će živjeti i izražavati se u skladu sa svojim uvjerenjima i slobodnim shvaćanje vlastitog identiteta;
- Građanska država integrisana u NATO i Evropsku Uniju;
- Građanska država snažno opredijeljena za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije;
- Građanska država ekonomsko progresivnog društva;
- Građanska država sa visokim stepenom decentralizacije i fiskalnog federalizma;
- Građanska država koja obezbjeđuje socijalnu uključenost svih građana;
- Građanska država sa obrazovnim sistemom koji obezbjeđuje kompetencije;
- Građanska država sekularnog uređenja koja garantuje slobodno djelovanje vjerskih zajednica i vjerske slobode građana;
- Građanska država koja baštini kulturno historijsko naslijeđe;
- Građanska država departiziranih i rekonstruiranih javnih preduzeća.

Izborni zakon: Jedno od ključnih gorućih političkih pitanja u BiH predstavljaju izmjene Izbornog zakona. Pored uočenih brojnih potreba za reformom izbornog zakonodavstva sa aspekta transparentnosti, funkcionalnosti i pravičnosti, presudama Evropskog suda za ljudska prava, kao i Ustavnog suda BiH utvrđeno je postojanje diskriminatorских odredbi u Ustavu BiH, a shodno tome i u Izbornom zakonu. Nužnost otklanjanje tih anomalija sadržano je i u jednom od 14 Uslova, iz mišljenja Evropske komisije, koje BiH mora ispuniti kako bi postala kandidat za članstvo u Evropskoj Uniji. Demokratska fronta je čvrstog i nepokolebljivog stanovišta da izmjene izbornog zakonodavstva mogu i moraju ići u smjeru koji će osigurati da građani mogu djelotvorno ostvarivati svoja politička i demokratska prava bez obzira na svoju nacionalnu pripadnost i mjesto stanovanja, a što je u skladu sa evropskim standardima koji se suprotstavljaju etničkom načelu glasanja, a i presudama Evropskog suda za ljudska prava, kao i domaćeg Ustavnog suda.

Evropska unija: U BiH deklarativno postoji visok nivo saglasnosti, kao i podrške za punopravno članstvo u EU. Trenutni status odnosa BiH i EU karakteriše niz primjera prema kojima ta načelna podrška nije u interakciji sa stvarnim naporima i praktičnim angažmanom domaćih vlasti. Naime, prema mišljenju Evropske komisije “BiH nema oblasti politike u kojima zemlja ima dobar nivo pripremljenosti ili je dobro napredovala u pogledu svojih kapaciteta da preuzme obaveze koje proizilaze iz članstva u EU”. Mi u Demokratskoj fronti imperativnim smatramo posvećen i produktivan rad na ispunjavanju 14 ključnih prioriteta Evropske komisije čije ispunjavanje je uslov za davanje preporuke Vijeću Evropske Unije, od strane Komisije, u vezi sa odobravanjem statusa kandidata Bosni i Hercegovini. Našu opredijeljenost potvrdili smo i potvrđujemo izradom i upućivanjem u parlamentarnu proceduru određenih zakona čije donošenje nalaže Evropska komisija (Zakon o VSTV, Zakon o javnim nabavkama, Zakon o sukobu interesa).

NATO: Izražavamo našu potpunu opredijeljenost ka članstvu u NATO kao strateškom vojnopoličkom cilju Bosne i Hercegovine, očuvanju trajnog mira i demokratskog razvoja zasnovanog na stabilnosti i sigurnosti kako Bosne i Hercegovine tako i svih zemalja Zapadnog Balkana. Ističemo da je Bosna i Hercegovina kroz strateške dokumente i Zakon o odbrani, preuzela obavezu da sve institucije Bosne i Hercegovine predano rade na putu ka punopravnom članstvu BiH što je rezultiralo slanjem i prihvatanjem ANP-a u sjedište NATO-a pri čemu je Demokratska fronta dala značajan doprinos.

Oružane snage: Oružane snage BiH su osnovni nosilac funkcije odbrane i ustavno su odgovorne za zaštitu suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH. Razvijat ćemo odbrambeni sistem u smjeru podupiranja vanjske i sigurnosne politike BiH. Od ključne je važnosti očuvanje multietničkog sastava Oružanih snaga BiH i demokratska kontrola nad OS od strane Predsjedništva BiH. Opremanjem Oružanih snaga, edukacijom starješinskog sastava te jačanjem međunarodne saradnje, povjerenja i partnerskog odnosa koji ćemo omogućiti kroz učešće pripadnika Oružanih snaga BiH u mirovnim misijama, pomoći Civilnoj zaštiti kada to bude potrebno, učešćem u zajedničkim vježbama sa NATO snagama, od Oružanih snaga BiH stvorit ćemo organizacijsku cjelinu kojoj se vjeruje.

Borba protiv kriminala i korupcije: Demokratska fronta borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije vidi kao najviši oblik patriotizma. Sistemska korupcija u BiH, kako je definisana u izvještajima Evropske komisije, utiče na svakodnevni život građana u oblastima zdravstva, obrazovanja, zapošljavanja i javnih nabavki. U odgovoru na sistemsku korupciju, Demokratska fronta je u parlamentarnu proceduru uputila Zakon o javnim nabavkama i Zakon o sukobu interesa, i ohrabruje nadležne organe gonjenja na pokretanje istraga, i donošenje pravosnažno osuđujućih presuda u predmetima organiziranog kriminala i korupcije, uključujući i one na visokom nivou.

Javna uprava: Budući da javna uprava predstavlja najveći dio državnog institucionalnog mehanizma koji je u fazi polovičnih reformi, neophodno je poduzeti sveobuhvatne, sistemske, ali odlučne mjere reforme javne uprave usmjerene kako na kratkoročne tako i na dugoročne efekte. Cilj nam je da se reformom javne uprave stvore preduvjeti za ekonomičnu, efikasnu, efektivnu, i transparentnu, javnu upravu u BiH za koju će biti odgovorni Vijeće ministara BiH, Vlada FBiH, Vlada Republike Srpske i Vlada Distrikta Brčko. Demokratska fronta smatra da je bez adekvatnog sistema kreiranja i koordinacije javnih politika teško doći do demokratizacije društva, ekonomskog razvoja i nastavka procesa pridruživanja Evropskoj uniji. Mjere koje ćemo zastupati: - Unapređenje sistema strateškog, srednjoročnog i godišnjeg planiranja na svim nivoima kroz usaglašen proces budžetiranja, kao i usaglašenim zahtjevima koji proističu iz puta ka EU integracijama uvažavajući ustavno-pravni sistem u BiH - Osiguranje inkluzivnog pristupa i uključenosti javnosti u fazi kreiranja, provođenja i praćenja strateških planova, javnih politika i propisa - Povećanje efikasnosti i konzistentnosti kroz funkcionalno povezivanje i usklađeno djelovanje u izradi i provođenju javnih politika između ministarstava, te između izvršnih i zakonodavnih tijela.

Pravosuđe: Provedene reforme u oblasti pravosuđa, posebno kroz osnivanje Suda BiH i VSTV nisu dale očekivane rezultate sa aspekta nezavisnosti, samostalnosti i efikasnosti pravosuđa. Demokratska fronta je prijedlogom Zakona o VSTV pokrenula donošenje jednog od zakona iz 14 uslova evropske komisije za sticanje kandidatskog statusa.

Privreda: Privredni razvoj je osnovni preduslov smanjenja nezaposlenosti kroz otvaranje novih radnih mjesta. Umjesto da nam ljudski resurs bude komparativna prednost, odsustvom planiranja održivog rasta i razvoja Bosna i Hercegovina nezaposlenost smanjuje enormnim iseljavanjem mladih i stručnih kadrova. Spas Bosanskohercegovačkog društva vidimo u izbalansiranom razvoju nerazvijenih područja kroz uspostavu fondova za razvoj, ulaganjem u infrastrukturu i elektroenergetski sektor, razvoj metalske i namjenske industrije, te razvoj turizma i poljoprivrede. Uvjereni smo da Bosna i Hercegovina može postići energetske, transportne i poljoprivredne neovisnosti strateškim planiranjem, uspostavom jedinstvenog ekonomskog prostora i javnim investicijama u ovim oblastima. Opredijeljeni smo u podršci malim, srednjim preduzećima i obrtu kao generatorima zapošljavanja te institucionalnom rješavanju problema samoupošljivih lica. U svrhu očuvanja životnog prostora, smanjenja zagađenosti vazduha i vodenih tokova, podržat ćemo sve aktivnosti koje će značiti usklađivanje obaveza propisanih evropskim sporazumima iz ove oblasti.

Konkurentnost privrede: Jačanju konkurentnosti Bosne i Hercegovine mora prethoditi pravna, socijalna i demokratska država. Demokratska fronta je odlučna graditi takvu državu u kojoj je neophodno smanjiti javne troškove, direktne poreze u sferi rada, stvoriti povoljno okruženje za domaće i strane investicije te pod jednakim uslovima osigurati neprikosnoveno pravo vlasništva, slobodnu konkurenciju kao i slobodu kretanja kapitala, znanja, rada i usluga. Konkurentnost nacionalne ekonomije nije moguća u uslovima pravne nesigurnosti i neefikasne zaštite prava građana i poduzetnika. Naročito važnim smatramo otklanjanje poteškoća u lakoći poslovanja, reformi obrazovanja, inovatorstvu, prekvalifikaciji i dokvalifikaciji radne snage, tehničko tehnološkom restrukturiranju i povećanju procenta proizvoda sa većom tehnološkom vrijednošću koja je u direktnoj vezi sa povećanjem cijene rada.

Obrazovanje: Naglašavamo da je obrazovanje u Deklaraciji o ljudskim pravima definisano kao ljudsko pravo a ne privilegija. Opredijeljeni smo u namjeri da doprinesemo razvoju Društvo znanja u kojem su ljudska znanja, stručnosti i sposobnosti najvažniji razvojni resurs i pokretač privrednih i društvenih promjena. Smatramo da Bosna i Hercegovina mora provesti ozbiljne reforme kroz dugoročna ulaganja u obrazovanje i nauku, razvoj inovacijskih sposobnosti, modernizaciju informacijsko-komunikacijske infrastrukture te uspostaviti efikasan pravno-ekonomski okvir koji potiče inovativnost, poduzetništvo i ekonomski razvoj. Iako je po izdvajanju u oblasti obrazovanja izraženom u 5,3% BDP-a, što je u rangu razvijenih zemalja EU, Bosna i Hercegovina nema ishode obrazovanja pokrivene kompetencijama i funkcionalnim znanjima potrebnim tržištu rada. Demokratska fronta, od izuzetne važnosti za razvoj obrazovanja, ljudskih resursa i ekonomije zagovara veće ulaganje u inovatorstvo u čiju svrhu danas izdvaja minornih 0,25% BDP te povećanje procenta visokoobrazovanih kadrova neophodnih za ekonomiju primjerenu vremenu u kojem živimo.

Zapošljavanje i mladi: Jako izraženo konstantno smanjenje broja mladih u BiH predstavlja teško nadoknativ gubitak sa svim negativnim refleksijama na društvo u cjelini. Jedan od najprisutnijih razloga takvog stanja, kod mladih, je nemogućnost ostvarivanja ekonomske neovisnosti i autonomije. Nezaposleni pogotovo mladi "ostavljeni po strani", osjećajući se marginaliziranim i stigmatiziranim, odlučuju se za odlazak u druge zemlje, prevashodno zemlje EU. Pored konkretnih aktivnosti na otvaranju novih radnih mjesta i drugih nužnih ekonomskih mjera, stavovi

Demokratske fronte dominantno su opredjeljeni ka potrebi pravnog uređenja konkursnih procedura kroz Zakon o konkursu koji će definisati aktivno i ravnopravno participiranje na tržištu rada pri čemu će svi građani imati jednake šanse da osiguraju svoju egzistenciju, isključivo i u skladu sa svojim obrazovanjem, interesima, radnim navikama, sposobnostima i vještinama. Uvjereni da će ovakav zakon, kod mladih, ublažiti postojeću nesigurnu projekciju budućnosti u domovini, Demokratska fronta posvetit će se izradi pomenutog zakona.

Zdravstvo: Iako zdravlje spada u kategoriju osnovnih ljudskih prava i u direktnoj je vezi sa kvalitetom života građana, zdravstvo u BiH opterećeno je nizom problema, na žalost velikim dijelom subjektivne prirode. Politika Demokratske fronte u oblasti zdravstva usmjerena je prema bolesnicima i njihovim porodicama, transparentnosti poslovanja u javnim zdravstvenim ustanovama, promociji edukacije o osnovnim navikama očuvanja zdravlja počevši od predškolskog uzrasta, dostupnosti liječenja svima, svugdje i trajno uključujući i liječenje u inostranstvu i sve to pod motom “bolje spriječiti nego liječiti”. Nakon što je Komisija UN za opojne droge uklonila kanabis sa liste najopasnijih droga priznavajući mu ulogu u liječenju najtežih bolesti, a Svjetska zdravstvena organizacija preporučila korištenje kanabisa u medicinske svrhe, Demokratska fronta podržava dekriminalizaciju kanabisa u BiH.

Penzijsko invalidsko osiguranje: Penzioni sistem je u krizi, opterećen je nepovoljnim odnosom broja osiguranika i broja penzionera, visokim nivoom sive ekonomije i sa tim u vezi nedovoljnim obuhvatom svih radno aktivnih osoba, neriješenim sistemom penzionog osiguranja pojedinih kategorija stanovništva, te konačno i činjenicom vezanom za produženje životnog vijeka. Demokratska fronta je na stanovištu da stabilan i efikasan sistem penzijskog i invalidskog osiguranja podrazumijeva model koji će omogućavati adekvatan nivo prava i pružanje socijalne sigurnosti svim korisnicima, te osigurati njegovu dugoročnu održivost, uz poticanje osiguranika na uključivanje u penzioni sistem. Protagonisti zadržavanje postojećeg stanja i opstruiranja reformi penzionog sistema, shodno postojećim socio-ekonomskim pokazateljima, moraju ponuditi odgovor na logično pitanje „ko će mladim osobama u BiH zaraditi penziju“. Pensioneri su opravdano nezadovoljni, frustrirani, ljuti i gube povjerenje u vlast. Zalažemo se za selektivno povećanje penzija do momenta izjednačavanja iznosa najniže prosječne penzije. Demokratska fronta prilikom usvajanja budžeta insistira i insistirat će na opredjeljivanju značajnih sredstava za uvezivanje radnog staža radnicima čiji poslodavci nisu izvršavali obavezu uplate doprinosa.

Mediji: Osnovna uloga javnog servisa je da služi interesu javnosti, jer su osnovani od javnosti, kontrolisani od javnosti i finansirani od javnosti. Prema teorijskim principima, zadatak javnog medijskog servisa je da informiše istinito i nepristrasno, da u svojim programima poštuje osnovna ljudska prava i slobode, pluralizam ideja i mišljenja, da unapređuje obrazovanje, kulturu i medijsku pismenost stanovništva. Programi javnog servisa moraju da budu dostupni za sve i da se tiču svih društvenih grupa, uključujući i one osjetljive. Njihova uloga je da obrazuju publiku i podstiču učešće u društvenom životu. Programski sadržaj javnih servisa mora biti nezavisan od državnih interesa, kao i od političkih partija. Naglašavamo da javni servis ima posebnu ulogu u informisanju javnosti. Za razliku od komercijalnih medija koji su orijentisani ka zaradi, dužnost javnog servisa je da građanima obezbijedi kvalitetne medijske usluge koje uključuju raznovrsne informativne, kulturne, obrazovne i zabavne programe. Kako je sloboda medija ključna za svaki demokratski poredak, smatramo da novinari nisu samo čuvari demokratije, već i aktivni učesnici u kreiranju javnog mišljenja. Zbog sigurnosti novinara koji su sve više izloženi političkom pritisku i pritiscima poslodavca neophodno je donijeti zakone i propise kojima će se štititi i unaprijediti sloboda i sigurnost novinara odnosno sloboda medija.

Rodna ravnopravnost: Zakonodavni okvir u oblasti rodne ravnopravnosti, u velikoj mjeri, je uspostavljen. Nužno je, kroz ustrojene mehanizme osigurati njegovu efikasnu primjenu, jačati administrativne kapacitete i obezbjeđivati adekvatne resurse za djelotvorno provođenje. Pozdravljamo aktivnost Parlamenta Federacije BiH na donošenju izmjena Zakona o zaštiti od naselja u porodici i prioritetnim smatramo međusobno usklađivanje zakona iz ove oblasti na svim nivoima, uz istovremeno usklađivanje sa Istanbulskom konvencijom, što će osigurati eliminaciju nedosljednosti u sudskoj praksi i nedostatak djelotvornih sankcija za počinioce. Demokratska fronta se zalaže za povećanje zastupljenosti žena u politici i javnom životu, otklanjanje prisutne segregacije na tržištu rada i razlikama u plati između polova, uvođenje jedinstvenog minimalnog iznosa naknada za porodiljsko odsustvo, usklađivanje tretmana materinskog, očinskog i porodičnog odsustva, te proširivanje kapaciteta za siguran smještaj.

Sindikalna prava: Prava radnika predstavljaju važno pitanje oko koga mi u Demokratskoj fronti nemamo dilemu. Svjesni smo da je cilj kapitala njegovo uvećanje i da višak novostvorene vrijednosti predstavlja nedovoljno plaćeni rad. U borbi za prava radnika podržat ćemo ukрупnjavanje sindikalnih organizacija i dogovore na tripartitnoj osnovi koji postignu vlada, sindikat i poslodavci po pitanju cijene rada i radničkih prava. Povećanje plata i transparentno zapošljavanje smatramo veoma važnim zahtjevom sindikalnih organizacija koje će za posljedicu imati smanjenje emigracije radnosposobnog stanovništva i smanjenje izraženog siromaštva kako nezaposlenih tako i rubnog siromaštva koji se javlja kod zaposlenih u realnom sektoru.

Imigracije i izbjeglice: Migraciona politika u BiH u isključivoj je nadležnosti državnog nivoa, dok institucije na drugim nivoima vlasti imaju odgovornost u specifičnim oblastima kao što su zdravstvene i socijalne usluge. U uslovima aktuelne migrantske krize u drugi plan su stavljene obaveze BiH koje proističu iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, uz ocjenu da je implementacija Sporazuma o readmisiji sa EU na zadovoljavajućem nivou. Kroz reagovanje na povećane migracijske tokove od 2017.godine pokazale su se značajne institucionalne i koordinacijske slabosti. Objektivne poteškoće su znatno manji broj zaposlenih od potrebnog broja,

kao i nedovoljna opremljenost Granične policije, Službe za poslove sa strancima i Sektora za imigracije. Nepripremljenost države na očekivanu migrantsku krizu evidentna je iz činjenice da je od zemalja visokog migracionog rizika sporazum o readmisiji i instrumenti njegovog provođenja potpisan samo sa Pakistanom i to u julu 2021.godine, Nizak nivo pripremljenosti dodatno je podrivan negativnom retorikom, zabranom zadržavanja i kretanja migranata u određenim dijelovima zemlje, ograničavanjem broja i prisilnim iskrcavanjem na granicama kantona, te neprihvatanjem odluka o određivanju objekata i lokacija za smještaj migranata. Demokratska fronta izražava puno razumijevanje problema lokalnog stanovništva kao posljedici loše organizacije i podržava njihove zahtjeve za svaku vrstu pomoći, zalažući se za mjere ravnomjerne raspodjele migrantske krize na cijeloj teritoriji BiH. Požurujemo nadležne institucije na postupak potpisivanja sporazuma o readmisiji sa glavnim zemljama porijekla migranata. Jednako smo zabrinuti zbog represivnih i nasilnih mjera prema migrantima u BiH i na njenim granicama, nasilnom kolektivnom i pojedinačnom protjerivanju migranata i tražitelja azila natrag u BiH, kao i slučajevima kršenja domaćih zakona od strane migranata koji u pojedinim formama ispoljavanja poprimaju javni oblik kriminala.

Odnos prema religiji: Sloboda vjeroispovijesti kao Ustavna kategorija, te prakticiranje vjere, vjerskih običaja i tradicija sa aspekta Demokratske fronte neupitno je individualno pravo svakog pojedinca. Zalažemo se za dosljednu primjenu Zakona o slobodi vjeroispovijesti i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica, kojim se, između ostalog, zabranjuje državna religija i propisuje razdvajanje između države i religijskih zajednica, te priznaje status i kontinuitet istorijski utemeljenih vjerskih zajednica. Podstičemo aktuelizaciju napora u vezi sa potpisivanjem sporazuma između države i Islamske zajednice, tim prije što su osnovni sporazumi potpisani sa Katoličkom crkvom i Srpskom pravoslavnom crkvom. Snažno podržavamo aktivnosti Međureligijskog vijeća i smatramo suštinski bitnom promociju vjerske tolerancije, ali nas istovremeno zabrinjavaju još uvijek prisutni slučajevi diskriminacije na vjerskoj osnovi, kao i incidenti usmjereni na vjerske objekte. Stajemo u zaštitu i izjednačavamo prava i slobode građana koji se izjašnjavaju i osjećaju kao ateisti ili agnostici sa pravima i slobodama vjernika. Podržavamo jedinstven pristup u ostvarivanju prava koja se odnose na penzijsko, zdravstveno i invalidsko osiguranje svih vjerskih službenika. Osuđujemo sve kontroverzne slučajeve izgradnje vjerskih objekata na privatnom zemljištu i zahtijevamo njihovo hitno uklanjanje kao što je to učinjeno sa Džamijom u Bradini i Pravoslavnom crkvom u Konjević Polju.

Odnos prema žrtvama agresije: U okviru politike Demokratske fronte o potrebi zaštite najosjetljivijih kategorija društva posebnu pažnju posvećujemo odnosu prema boračkoj zaštiti i zaštiti i izjednačavanju prava civilnih žrtava rata. Na inicijativu Demokratske fronte Federalni Parlament usvojio je Zakon o pravima demobilisanih boraca i članova njihovih porodica, kojim su pripadnici navedenih kategorija uvedeni u 15 novih prava, uključujući i pravo na „egzistencijalnu naknadu“ za oko 35 hiljada demobilisanih boraca koji su do donošenja zakona bili bez ikakvih primanja. Naša pažnja usmjerena je na poboljšanje dostignutog obima konzumiranja prava ratnih vojnih invalida i porodica poginulih boraca, podržavajući izjednačavanje prava vojnih i civilnih žrtava rata. Obzirom na ispoljene nedosljednosti, zalažemo se za transparentan i višestrukim kontrolama podlozan sistem raspodjele i utroška sredstava iz ove namjene. Posebno se zalažemo za intenziviranje aktivnosti u cilju pronalaska svih nestalih osoba, te za osiguranje sredstava za

razvoj programa psihosocijalnog i zdravstvenog osnaživanja žrtava agresije, a time i njihovu potpunu inkluziju u društvo.

Zaštita socijalno ugroženih: Socijalna isključenost i sve veće socijalno raslojavanje koje se ogleda u malom broju izrazito bogatih i kontinuiranog povećanja broja siromašnih, obavezuje nas na podršku građanima koji iz različitih razloga trebaju pomoć države i njenih institucija. U posebno teškom stanju nalaze se osobe sa invaliditetom, građani treće životne dobi, pripadnici boračkih populacija i članovi njihovih porodica, djeci bez roditeljske brige, žrtve porodičnog nasilja, azilanti i žrtve trgovine ljudima. Odlučni smo da upravo ovim kategorijama građana osiguramo pravnu i socijalnu zaštitu sa fokusom na njihovu inkluziju u sve sfere društvenog života i rada pridržavajući se Konvencije o pravima djeteta, Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom te već usvojene zakonske regulative od strane države.

Lokalne zajednice: Regionalna politika i obrazovanje spadaju u kategoriju najkompleksnijih pitanja iz kompletnog obuhvata politika Evropske Unije. Svjesni smo da je za uređenje oblasti regionalizacije i pitanja lokalne samouprave potreban najširi konsenzus. Smatramo da je u prvoj fazi regionalne decentralizacije kroz zakonsku proceduru moguće prenijeti određene nadležnosti na Opštine i Gradove. Naš politički stav izražen kroz sintagmu „više odgovornosti, ali i više novca lokalnom nivou“ upravo predstavlja opredjeljenje Demokratske fronte za regionalnu decentralizaciju. U okviru nužnih reformi zalažemo se za sistem u kojem će svaki nivo vlasti upravljati cjelovitim i nepreklapajućim skupom nadležnosti. Zalažemo se za redefinisane indeksa razvijenosti, a na osnovu aktuelnih socio-ekonomskih pokazatelja, koji će determinisati status lokalnih zajednica kojima je potrebna posebna državna pomoć. Ključni izvori sredstava posebne pomoći za poticanje lokalnog razvoja su Instrumenti pretprijetne pomoći (IPA) i pravednija raspodjela sredstava definisana novim Zakonom o raspodjeli javnih prihoda. U akuelnim uslovima nužnim smatramo osiguravanje značajnije pomoći za izgradnju komunalne i društvene infrastrukture nerazvijenim jedinicama lokalne samouprave. Insistirat ćemo da se u javnim pozivima za infrastrukturne i druge projekte koji se finansiraju sa viših nivoa vlasti ugrade dodatni kriteriji koji će davati prednost projektima iz slabije razvijenih područja.

Održivi razvoj: Koncept održivog razvoja u vremenu globalizacije u stvari je pitanje regulacije upotrebe prirodnih dobara, njihove koristi i štete od prekomjerne eksploatacije. U situaciji u kojoj BiH nije dostigla adekvatan tehničko-tehnološki razvoj i svoju ekonomiju ne temelji na znanju i inovacijama, očigledno je da pretjerana eksploatacija prirodnih resursa i proizvodnja sa niskom dodanom vrijednosti ozbiljno narušava koncept održivog razvoja u BiH. Naš cilj je novi model održivog uravnotežen između privrednih, socijalnih i ekoloških zahtjeva, kako bi se osiguralo zadovoljavanje potreba sadašnje generacije bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe, čime bi održivi razvoj postao jedan od ključnih elemenata u formuliranju i provođenju razvojnih politika u BiH.

Kultura i sport su djelatnosti od javnog interesa organizovane na decentraliziran način sa utvrđenim nadležnostima svih nivoa administrativnog organizovanja. Iako su, na žalost, kulturne razlike korištene za suprotstavljanja i različite destrukcije, zalažući se za afirmisanje zajedničkih vrijednosti uz istovremeno očuvanje multikulturalne raznolikosti, Demokratska fronta bogatstvo kulturnih raznolikosti vidi kao mogućnost jačanja socijalne kohezije i spajanja ljudi, a kulturnu

politiku kao jednu od strateških politika razvoja društva. O slaboj djelotvornosti postojećeg zakonodavnog okvira iz oblasti kulture svjedoči stanje spomenika kulture od najviše svjetske vrijednosti. Zahtijevamo donošenje Zakona o kulturnom naslijeđu od značaja za BiH, jer smatramo neprihvatljivim da još uvijek ne postoji evidencija predmeta od izuzetne kulturne vrijednosti otuđenih iz BiH u periodu 1992.-1995.g. kao ni to, da Zemaljski muzej nema status institucije kulture od opšteg interesa, a koji je imao prije 1992.godine. Naravno, ne negiramo da i neke druge institucije mogu dobiti isti status. Insistiramo da Federacija konačno donese Zakon o sportu, što je shodno državnom Zakonu o sportu bila u obavezi učiniti još prije 12 godina. U oblasti kulture i sporta Demokratska fronta se zalaže za: Sistemsko rješavanje finansiranja institucija kulture i umjetnosti, kao i sportskih državnih i olimpijskih selekcija BiH; Stvaranje uslova za sufinansiranje i stipendiranje mladih talenata u oblasti kulture i sporta; Donošenje zakonske regulative za uvođenje poreskih olakšica u oblasti kulture, kao što su oslobađanje od poreza na dobit, oslobađanje od plaćanja PDV-a, te ukidanje poreza na sve vrste knjiga.

Poreske reforme: Demokratska fronta se zalaže za reforme poreskog sistema koje će osigurati povećanje poreznih prihoda kroz efikasniju naplatu poreza, suzbijanje sive ekonomije, eliminisanje poreznih prevara; te pozitivne refleksije na konkurentnost, investicije i ekonomski rast. Reforma mora osigurati rasterećenje rada, ali ne na uštrb ugrožavanja socijalnih fondova i životnog standarda građana. U oblasti indirektnih poreza, zagovaramo uvođenje različitih stopa poreza na dodanu vrijednost smatrajući, između ostalog, da lijekovi, sve vrste prekogranične humanitarne pomoći i određeni proizvodi iz oblasti kulture moraju biti oslobođeni od plaćanja PDV-a. U oblasti direktnih poreza nužnim smatramo donošenje Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima, ali prethodnim pitanjem za donošenje tih zakona smatramo donošenje Zakona o najnižoj plati. U oblasti neporeznih-parafiskalnih nameta, kojih je u BiH prema sačinjenom Registru više od 3.000, imperativnim cijenimo ukidanje velikog broja neopravdano uvedenih i nelogičnih nameta, a što će se pozitivno odraziti na stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta. Smatramo da je reformskim procesom nužno obuhvatiti i ubrzavanje procesa registracije poslovanja. Trenutno je za registraciju poslovnog subjekta u Federaciji potrebno obaviti 12 procedura i u prosjeku 65 dana, po čemu smo 174 zemlja u svijetu.

Sarajevo, 09.10.2021. godine

Za građansku državu!